

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de Health Check

www.NAJK.nl

Discussiestuk

'Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de Health
Check'

© NAJK oktober 2007

Kit ty Hovenkamp

Inhoud

Inleiding	1
1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)	3
Geschiedenis van de Europese landbouw in een notendop	3
Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).....	4
Landbouwhervormingen	5
<i>Eerste en tweede pijler</i>	5
<i>Agenda 2000 en Mid Term Review (MTR)</i>	5
De randvoorwaarden GLB	7
Modulatie en plattelandontwikkeling	9
2. Health Check	11
Volledige ontkoppeling	11
Verplichte braak	12
Modulatie	12
Klimaat, biobrandstoffen en watermanagement	13
Melkquota	14
Bedrijfstoelagen	15
Interventieprijzen en Exportrestituties	15
<i>Interventieprijzen</i>	15
<i>Exportrestituties</i>	15
Vereenvoudiging van Cross Compliance (randvoorwaarden GLB)	16
Historisch model of flat-rate model	16
Toekomst GLB na 2013	17
Tijdspad Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).....	17
Stellingen	18
Geraadpleegde bronnen	19
Bijlage	21

Inleiding

In de geschiedenis zijn talloze belangrijke data te noemen. In het rijtje hoort ook 25 maart 1957 thuis. Op die datum is door België, Luxemburg, West-Duitsland, Frankrijk, Italië en Nederland het Verdrag van Rome ondertekent. Het verdrag is de start geweest van de Europese samenwerking, dat momenteel uit 27 landen bestaat. Landbouw was in het begin van de samenwerking een belangrijk onderwerp; een onderwerp waarover uren, dagen, maanden is gediscussieerd.

Na jaren van oorlog, leven in angst, voedseltekorten, slechte economische omstandigheden was er een sterke behoefte aan veiligheid, voedselzekerheid in de zes Europese landen. Terwijl Frankrijk en Duitsland zich sterk maakten voor de industrie (vnl. kool en staal) was het Nederland die voor de landbouw pleitte. Eurocommissaris Sicco Mansholt is degene geweest die een plan bedacht en ontwikkelde waarmee de voedselvoorziening veilig gesteld kon worden. Verder zou het inkomen van de agrarische ondernemer stijgen. Dit plan dat iedereen kent als het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is in 1962 gestart.

Het GLB werd een succes. In een zeer relatieve korte tijd waren de Europese landen zelfvoorzienend. Het succes sloeg zelfs door en er ontstonden overschotten van melk, boter, graan en wijn. Met deze bergen en plassen waren de grenzen van het GLB behaald.

Na de start is het landbouwbeleid meerdere malen hervormd. De laatste hervorming dateert uit 2003; de Mid Term Review. In de geschiedenis van de hervormingen is deze maatregel zeer drastisch. De inkomenssteun is voor een groot deel losgekoppeld van de productie. De komende jaren zal mogelijk verdere ont koppeling plaatsvinden, het streven is na 2013 een volledig ontkoppelde landbouw. Eind vorige eeuw verschoof de aandacht van de consumenten van voedselzekerheid naar ondermeer duurzaamheid, voedselkwaliteit, dierwelzijn. Een andere factor dat het landbouwbeleid in een andere richting duwt is het gebruik van het platteland. Waar voorheen boeren en tuinders de "eigenaren en bewoners van het platteland" waren moet het agrarische gebied gedeeld worden met burgers. Op hun vrije dagen willen zij genieten van het platteland, zij willen genieten van de koeien in de wei terwijl zij fietsen en/of wandelen.

Met een nieuw wensenpakket van burgers en consumenten is begin deze eeuw het GLB drastisch hervormd. In 2008 zal het nieuwe beleid geëvalueerd worden via de *Health Check*. Hoewel deze tussentijdse evaluatie geen nieuwe hervormingen zijn kan het beleid wel tussentijds aangepast worden.

Ook in 2007 zijn nog agrarische ondernemers, jong en oud, die het GLB een 'ver van mijn bed' aangelegenheid vinden. Helaas vergeet deze groep dat het Nederlandse landbouwbeleid sterk verweven is met het Europese landbouwbeleid. Om als agrarische ondernemer vandaag en morgen de beste keuzes te maken met betrekking tot het bedrijf moet je als agrarische ondernemer kennis hebben van het beleid dat in Brussel gemaakt wordt. Voor de jonge agrarische ondernemers die nog allerlei keuzes moeten maken in de komende 30-40 jaar is het belangrijk om kennis te hebben van het GLB en Europese landbouwbeleid.

Dit discussiestuk is opgebouwd uit twee delen. In deel 1 wordt het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid uitgelegd. Het afsluitende hoofdstuk bespreekt de *Health Check* en de mogelijke gevolgen voor de Nederlandse agrarische ondernemer. Tijdens het NAJK-bestuur van oktober wordt dit discussiestuk vastgesteld. Daarna wordt het discussiestuk in de provincies besproken en kan er

gediscussieerd worden aan de hand van de stellingen (zie pagina 18). In november worden de stellingen aan het NAJK-bestuur voorgelegd. De stellingen waarmee men het eens is, worden vervolgens tijdens dat NAJK-bestuur als NAJK-standpunten ingenomen.

Hopelijk levert dit stuk de nodige discussie op. Als je een spreker over dit onderwerp wilt, neem dan contact op met Joris Baecke, DB NAJK met internationale landbouw in zijn portefeuille, jbaecke@najak.nl.

Kitty Hovenkamp NAJK 2007

1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Geschiedenis van de Europese landbouw in een notendop

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is na de Tweede Wereldoorlog in 1962 gestart. Zowel gedurende de Tweede Wereldoorlog als in de periode van wederopbouw waren er voedseltekorten in Europa. Deze tekorten werden zoveel mogelijk met import opgelost. De dollar was in die tijd het betaalmiddel, dat uiterst schaars was. Het was belangrijk om de nationale productie te verhogen waardoor de voedselimport zou afnemen. In die periode was het inkomen van agrarische ondernemers zeer laag; er heerste armoede in die bevolkingsgroep. Om te voorkomen dat het platteland zou leeglopen was het noodzakelijk om de inkomenspositie van de agrarische ondernemers te verhogen. Eurocommissaris Sicco Mansholt bedacht een ingenieus plan dat een einde kon maken aan de voedseltekorten en het lage inkomen van de agrarische ondernemers. Na veel lobbyen en diplomatieke overleggen op Europees niveau is het Sicco Mansholt gelukt het GLB tot uitvoer te brengen. Na vele discussies was het duidelijk dat Duitsland behoefte had aan open grenzen voor zijn industrieproducten. Frankrijk maakte zich sterk in de onderhandelingen om zijn boeren financieel te steunen. Sicco Mansholt zag van beide het belang voor Nederland. Door slim gebruik te maken van een artikel van het EEG-Verdrag is het GLB uiteindelijk ontstaan en tot uitvoer gebracht. Het speciale artikel van het EEG-Verdrag heeft de volgende inhoud: 'de gemeenschappelijke markt omvat tevens de landbouw en de handel in landbouwproducten en om deze gemeenschappelijke markt tot stand te brengen wordt een gemeenschappelijk landbouwbeleid ontwikkeld'. Met het hanteren van dit artikel was het GLB geboren.

Het doel van het GLB bij de start in 1962 was het garanderen van voldoende voedselproductie voor de Europese bevolking. Verder moest het GLB zorgen voor een redelijke levensstandaard voor de Europese agrarische ondernemers en een stabiele markt en betaalbare prijzen voor de consumenten.

Het oorspronkelijke idee heeft helaas enige jaren later geleid tot de beroemde melkplassen, boterbergen en graanoverschotten. Om deze buitensporige overschotten te reduceren is het GLB een aantal maal behoorlijk gewijzigd. Invoer van de melkquotering in 1984 en de Mac Sharry in 1992 zijn een aantal beheersmaatregelen. Europees landbouwcommissaris Mac Sharry verlaagde de garantieprijzen voor landbouwproducten en de agrarische ondernemers ontvingen ter compensatie directe inkomenssteun.

In 1999 werd een politiek akkoord bereikt over de zogenaamde Agenda 2000. Deze Agenda 2000 is een actieprogramma om de Europese Unie een nieuw financieel kader te geven. Vier jaar later, in 2003, werd de Agenda verder uitgevoerd met de MTR (Mid Term Review). Deze MTR is de meest ingrijpende hervorming in het GLB. Kenmerkend voor dit nieuwe landbouwbeleid is de ontkoppeling van productie en steun, en de introductie van de bedrijfstoelage en de toeslagrechten. Agrarische ondernemers ontvangen deze bedrijfstoelagen alleen als zij voldoen aan 18 randvoorwaarden (=Cross-compliance). De laatste hervormingen zijn tot 2013 vastgelegd, het streven is om in 2013 volledige ontkoppeling te hebben van de productiesteun. In 2008 wordt de "Health Check"

uitgevoerd, dit is een "gezondheidscontrole" van het beleid. Hoe het GLB na 2013 eruit gaat zien is nog onduidelijk, de verwachting is wel dat het GLB na 2013 ingrijpend hervormd zal worden.

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Het doel van het GLB tijdens de oprichting was anders dan het huidige doel. In de 21e eeuw speelt de landbouw ook een grote rol bij het beheer en behoud van natuur en landschap. Bij de totstandkoming van het GLB was de maatschappij gebaat bij voedselproductie. Productieverhoging leidde uiteindelijk tot de productie van surplusen in de vorige eeuw. Burgers en consumenten kwamen in actie om deze overschotten een halt toe te roepen. Drastische hervormingen moesten als oplossing dienen. Ondanks allerlei hervormingen blijft de landbouwsector en het GLB onder vuur liggen. Er wordt veel kritiek geuit op het GLB.

De Europese samenleving maakt zich steeds meer zorgen over de enorme kosten van het GLB. Een groot deel van de maatschappij vindt het beleid geldverslindend. Bijna 40% van de Europese begroting gaat naar het GLB. Door de toenemende mechanisering in de landbouwsector is het aantal arbeidsplaatsen verminderd sinds de start van het GLB. Een deel van de samenleving vindt het onrechtvaardig dat een kleine groep mensen (in vergelijking met de handel en industrie) in de samenleving een subsidie ontvangt. Tegenwoordig wordt meer geïnvesteerd in plattelandontwikkeling, bosbouw, recreatie op het platteland, biodiversiteit, diversificatie/verbreding/multifunctionaliteit, milieubescherming. Een andere veelvuldig gehoord kritiekpunt is dat het GLB eerlijke handel belemmert. Een groot aantal burgers en consumenten is van mening dat het GLB slecht is voor de kleine boeren in de Derde Wereld; er is oneerlijke handel en concurrentie. Verder vindt een grote groep mensen dat de landbouwsector net zoals andere sectoren zonder overheidssteun zichzelf draaiende moet houden. Alleen realiseert deze groep zich niet dat de landbouw niet te vergelijken is met de industrie en handel, de verschillen zijn te groot. Veel factoren zijn te regelen in de landbouw behalve de natuurlijke elementen, die de productie sterk beïnvloeden. Aangezien het groeiproces vrij lang is, is de aanpassing op de productie pas mogelijk na een lange periode. De landbouwsector bestaat uit miljoenen familiebedrijven die individueel produceren en totaal geen invloed hebben op de prijzen. De landbouwbedrijven worden steeds afhankelijker van grote toelevering- en afzetondernemingen die de prijs bepalen.

De agrarische ondernemer merkt steeds vaker dat burgers en consumenten ook een plaats willen op het platteland. Of zij gaan er permanent wonen of willen in de vrije tijd genieten van het landschap, de koeien in de wei en schone lucht inademen. Plattelandontwikkeling wordt belangrijker. Inmiddels is door hervormingen het deel van de EU-begroting dat voor het GLB is bestemd drastisch verlaagd. In de jaren '70, van de vorige eeuw, ging nog 70% van de begroting naar de landbouw. Voor de periode 2007-2013 is dit percentage gereduceerd tot 34,9%. Percentages van bijna 40% lijkt veel alleen moet niet vergeten worden dat het Europees Landbouwbudget het enige budget in de EU is dat gemeenschappelijk is. In 2004 ontving Nederland uit Brussel 1,2 miljard euro. Na de recente hervormingen is dit gedaald naar 920 miljoen euro. Voor het ontwikkelen van

het platteland wordt 5% van het Europese Landbouwbudget afgeroomd, ook wel verplichte modulatie genoemd.

Landbouwhervormingen

De meest ingrijpende hervorming tot nu toe in het GLB is de Mid Term Review (MTR). In 1999 is tijdens de Europese Raad van Berlijn besloten een volgende hervorming van het GLB toe te passen. Deze hervorming is bekend onder de naam Agenda 2000. Eind 20e eeuw maakten de Europese burgers zich meer zorgen om de kwaliteit van het voedsel dan om de kwantiteit. Men ging hogere eisen stellen aan de productie en kwaliteit van het voedsel. Door de uitbreiding van de EU met 10 landen, waarmee het aantal agrarische ondernemers in de EU verdubbelde, was hervorming nodig. Het GLB bestaat sinds de vaststelling van Agenda 2000 uit twee pijlers.

Eerste en tweede pijler

De eerste pijler bestaat uit het markt- en inkomensbeleid, het richt zich op het stabiliseren van de landbouwprijzen en -inkomens. Exportrestituties, interventie maatregelen (zie pag 15) en inkomenssteun zijn instrumenten die daarvoor ingezet worden. De tweede pijler richt zich op de duurzame ontwikkeling van plattelandsgebieden in de Europese Unie. Vanaf 2007 komen de subsidies voor de eerste pijler uit het Europese Garantiefonds voor de Landbouw (EGFL). Voor de totale uitgaven in de eerste pijler van het EU-landbouwbeleid is een plafond afgesproken. Vanaf 2007 mag dit plafond maximaal 1% stijgen per jaar ongeacht de inflatie en het aantal landen dat nog eventueel zal toetreden tot de EU. Doordat de nieuwe landen ook een beroep kunnen doen op de regelgeving moet het totale beschikbare budget verdeeld worden over meer toeslagrechten. Door factoren als inflatie, modulatie, vorming nationale reserve en toetredende landen kan de waarde van de toeslagrechten tot 2013 dalen met maximaal 15%.

Uit het Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) komt de subsidie voor de tweede pijler. De geldstromen uit de eerste pijler worden volledig Europees gefinancierd. Bij de plattelandsmaatregelen uit de tweede pijler is er ook sprake van nationale cofinanciering uit publieke middelen. De EU-bijdrage voor plattelandsontwikkeling is lager dan de geldstroom in de eerste pijler. Naast de directe bijdrage komt er via verplichte modulatie (middelen uit de eerste pijler GLB worden toegevoegd aan het plattelandsbudget) ook nog geld beschikbaar voor plattelandsontwikkeling.

Agenda 2000 en Mid Term Review (MTR)

In Agenda 2000 zijn nieuwe doelstellingen voor het GLB geformuleerd:

- vergroten van marktgerichtheid en concurrentievermogen van de Europese landbouw;
- verbeteren van de veiligheid en de kwaliteit van agrarische producten;
- stabilisatie van inkomens van Europese boeren;
- integratie van natuur en milieu in het landbouwbeleid;
- ontwikkeling van de plattelandsgebieden.

In 2003 zijn de afspraken die gemaakt zijn in Agenda 2000 uitgewerkt. Ontkoppeling van de productiesteun en de introductie van de bedrijfstoelage en de toeslagrechten zijn kenmerkend voor het nieuwe landbouwbeleid. Deze ontkoppeling moet meer aan de wensen van de Europese consumenten en tevens belastingbetalers voldoen. Europese boeren worden door de ontkoppeling geacht om concurrerend en marktgericht te produceren. Agrarische ondernemers hebben in het nieuwe systeem de mogelijkheid om te starten met rendabele teelten of diersoorten te houden waarmee meer winst behaald kan worden. De productie moet beter op de vraag afgestemd kunnen worden, is het idee van de Europese Commissie. De omschakeling van subsidies op producten naar inkomenssteun voor boeren is ook in het belang van een eerlijkere wereldhandel, is de gedachte. Als de steun wordt toegespitst op de boeren, en niet op de producten, vermindert het risico dat de handel wordt verstoord door EU-subsidies op de uitvoer van de extra productie. In de Doha-ronde heeft de EU aangeboden uiterlijk in 2013 alle exportsubsidies af te schaffen. Ontkoppeling van de productiesteun heeft de onderhandelingspositie van de EU versterkt binnen de WTO-onderhandelingen.

In de MTR werd besloten om productgebonden subsidies om te zetten in bedrijfstoelagen die los staan van de productie (ontkoppeling). De hoogte van de toeslag is daarmee niet meer afhankelijk van de omvang van de veestapel of het areaal van specifieke gewassen. Daarnaast worden voor de melk toeslagen vastgesteld op basis van het melkquotum op 31 maart van het jaar van ontkoppeling (in NL 2007). In 2005 werd ook het suikerbeleid hervormd, waardoor in de bedrijfstoelagen ook bedragen worden opgenomen met betrekking tot het suikerquotum per bedrijf. Het ontvangen van bedrijfstoelagen is afhankelijk van de naleving van 18 beheerseisen op het gebied van milieu, voedselveiligheid, diergezondheid, gewasbescherming en dierenwelzijn (zgn. Cross-compliance). De rechtstreekse betalingen aan de agrarische ondernemers moeten de garantie geven voor een fatsoenlijk inkomen. Als de ondernemer aan de randvoorwaarden voldoet kan hij/zij directe betaling ontvangen.

De Nederlandse landbouw ontvangt jaarlijks van Brussel uit de eerste pijler van het Europees Landbouwbudget bedrijfstoelagen, die vooral dienen ter compensatie van prijsdalingen uit het verleden. Het systeem geldt in principe tot 2013 maar mag tussentijds aangepast worden. De bedrijfstoelage is een jaarlijkse betaling. Alle Europese lidstaten hebben de mogelijkheid gekregen om te kiezen tussen drie vormen van bedrijfstoelage: historisch model, flat-rate model of hybride model.

Historisch model of ook wel het Fischler-model genoemd is een toeslag die berekend is met ontvangen subsidie in referentie jaren. Bedrijven ontvangen in 2006 een bedrijfstoelage dat gebaseerd is op premies die in 2000-2002 zijn ontvangen. Voor suiker en zuivel, die later hervormd zijn is de referentiebasis later (voor melk is het quotum op 31 maart van het jaar 2007 bepalend).

Flat-rate model of ook wel regionaal model genoemd is een bedrijfstoelage dat wordt ontvangen per hectare (hectare premie). Deze bedrijfstoelage kan variëren per lidstaat en/of per regio binnen een land.

Hybride model dit is een bedrijfstoelage dat een mengvorm is tussen het historisch model en flat-rate model. Het model kan statisch of dynamisch zijn. Als het dynamisch is gaat het model langzaam over in het flat-rate model.

In 2004 heeft Nederland gekozen voor het historisch model, zoals ook buurland België en veel Midden- en Zuid-Europese landen. Het flat-rate model is in geen enkel Europees land ingevoerd. Een aantal landen zoals Duitsland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk hebben voor het hybride model gekozen. Met een lange overgangstermijn zal het historisch model overgaan in een flat-rate systeem.

De belangrijkste reden om te kiezen voor het historisch model was dat minister Cees Veerman het niet gewenst achtte over te gaan tot een herverdeling van de inkomenssteun, omdat dat de economische positie van bepaalde sectoren kan ondermijnen. Bij de keuze van historisch model had de minister wel zijn twijfels, zoals blijkt uit onderstaande alinea (bron: brief aan de Tweede Kamer over implementatie van het hervormde GLB in Nederland):

“Dit neemt niet weg dat het onvermijdelijk is dat na verloop van tijd vraagtekens gezet zullen worden bij een systeem dat prijsverlagingen compenseert op basis van historische productie (2000-2002). Ik denk niet dat het over 10 jaar nog te rechtvaardigen valt waarom de ene landbouwer een veel hogere bedrijfstoelage ontvangt dan de andere en een derde helemaal geen toeslag ontvangt. Ook bestaan de nodige vraagtekens over het effect dat een toedeling van de inkomenssteun op basis van historische referenties heeft op de waarde van bijvoorbeeld melkquota en grond. Daar komt bij dat de reden voor de ondersteuning geleidelijk verschuift richting de prestaties die bedrijven verrichten in het kader van het beheer van het landelijk gebied.”

Hoewel er in 2004 is gekozen voor het historisch model had de minister het idee dat het model met de tijd vervangen zal worden naar het flat-rate model. In de brief aan de Tweede Kamer schrijft minister Cees Veerman nl. het volgende: “Ik voorzie daarbij een versterkte tendens tot verdere ontkoppeling van de steun van de productie en een duidelijkere band tussen de premie en het leveren van een actieve bijdrage in het kader van beheer van natuur- en landschapswaarden. Het vervangen van het historisch model door flat-rate model, eventueel geleidelijk in te voeren, zal daarbij waarschijnlijk opnieuw in discussie komen.”

De randvoorwaarden GLB

In het oude GLB-systeem was de subsidie gekoppeld aan de productie, sinds de implementatie van de MTR in 2006 zijn Europese landbouwsubsidies ontkoppeld. Voor een aantal producten zijn uitzonderingen gemaakt. Een aantal uitzonderingen gelden in de hele Europese Unie, een aantal zijn op nationaal niveau geldig. Zie ook pag. 11.

Om als Nederlandse agrarische ondernemer in aanmerking te komen voor de bedrijfstoelage moet er aan 18 randvoorwaarden worden voldaan. Alle verordeningen zijn reeds verwerkt in de Nederlandse wetgeving. Deze randvoorwaarden zijn wettelijke eisen op het gebied van gezondheid (mens, dier en plant), milieu en dierenwelzijn. Verder zijn de nationale normen om landbouwgrond in een

goede landbouw- en milieuconditie te houden onderdeel van de randvoorwaarden GLB. Deze normen hebben als doel om het organische stofgehalte in de bodem op peil te houden en het tegengaan van erosie. Door het gebruik van de randvoorwaarden wordt er ook voor gezorgd dat het aandeel blijvend grasland (zoals dat in 2003 aanwezig was) in stand wordt gehouden. In het geval dat het aandeel te laag wordt zal de overheid maatregelen nemen. Met deze randvoorwaarden is het mogelijk dat er een vergunning aangevraagd moet worden voor het scheuren van blijvend grasland. Of dat er verplicht gras ingezaaid dient te worden is eveneens mogelijk bij een te laag aandeel blijvend grasland. Agrarische ondernemers moeten voldoen aan de beheerseisen om hun Europese toeslagen te kunnen ontvangen. Voldoen ze niet aan de eisen worden ze gekort op hun toeslagen. De eisen worden ervaren als te vergaand, ingewikkeld en het kost enorm veel administratietijd.

De randvoorwaarden GLB zijn verdeeld over vier terreinen. De vier richtlijnen met de daaronder vallende richtlijnen en verordeningen zijn:

1. Milieu
  - a. Vogelrichtlijn
  - b. Grondwaterbescherming
  - c. Zuiveringsslib
  - d. Nitraatrichtlijn
  - e. Habitatrichtlijn

2. Gezondheid van mens, dier en plant
  - a. Identificatie en registratie dieren
  - b. Uitvoering identificatie en registratie runderen
  - c. Identificatie en registratie runderen
  - d. Identificatie en registratie schapen en geiten
  - e. Gewasbescherming
  - f. General food laws, incl. hygiënepakket
  - g. Hormonen en beta-agonisten
  - h. MKZ
  - i. Varkenspest
  - j. BSE
  - k. Bluetongue

3. Dierenwelzijn
  - a. Bescherming landbouwhuisdieren
  - b. Minimumnormen voor kalveren
  - c. Minimumnormen voor varkens

4. Goede landbouw- en milieucondities van landbouwgrond (GLMC) en blijvend grasland

In de bijlage op pagina 21 is een korte tabel weergegeven waarin de doelen van de randvoorwaarden worden vermeld.

Modulatie en plattelandsontwikkeling

In het kader van hervorming van het GLB komt er extra budget vrij voor plattelandsontwikkeling (de tweede pijler van het GLB). De Raad van Ministers heeft in 2005 een nieuwe verordening -betreft de steun voor plattelandsontwikkeling- vastgesteld. Deze verordening vormt de basis van het Europese plattelandsbeleid voor de periode 2007-2013.

Het nieuwe beleid is een raamwerk met maatregelen. Voor landbouwbedrijven moet gedacht worden aan kwaliteitsverbetering, diversificatie en marketing van agrarische producten. Andere maatregelen in het beleid hebben invloed op ruraal erfgoed, toerisme, dorpsvernieuwing, landschapsbeheer en het behoud en aanpassing van plattelandsgebieden. Ook milieubeheer vormt een belangrijke component in het plattelandsontwikkelingsbeleid.

Het steunen van de productie van landbouwproducten staat niet meer centraal in het nieuwe plattelandsontwikkelingsbeleid. Versterking van de land- en bosbouwsector, verhogen van de 'concurrentiekracht' van de landelijke gebieden en het behoud van de landelijke omgeving en het rurale erfgoed, zijn de belangrijkste doelen van het plattelandsontwikkelingsbeleid. Alle Europese lidstaten stellen zelf plattelandsontwikkelingsprogramma's (POP's) op en zij zijn ook verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan. Er is vrijheid in het kiezen van de maatregelen, daardoor zijn er grote verschillen tussen de lidstaten in de invulling van het plattelandsbeleid. Algemene leefbaarheid, natuur, landschap en recreatie spelen een belangrijke rol in Nederland. De financiering voor het plattelandsbeleid komt via twee kanalen. Ten eerste uit het Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) (de tweede pijler). En ten tweede is in het hervormingsbeleid in 2003 is ook een verplichte maatregel ontwikkeld voor het overhevelen van financiële middelen van pijler één naar pijler twee. Deze overheveling wordt modulatie of afroaming genoemd. Vanaf 2006 vindt via verplichte modulatie deze geldstroom plaats ten behoeve van plattelandsontwikkeling.

Het geld dat nodig is voor de financiering van het plattelandsbeleid komt oorspronkelijk uit de pot voor de inkomenssteun voor boeren. Er stroomt direct (ELFPO) en indirect geld naar de ontwikkeling van het platteland. Via verplichte modulatie dat momenteel 5% is wordt geld overgeheveld van de eerste pijler naar de tweede pijler. Sinds de implementatie van de modulatie is er al stevig gediscussieerd over het onderwerp. Eind 2006 heeft Eurocommissaris voor Landbouw en plattelandsontwikkeling, Mariann Fischer Boel, een voorstel ingediend voor vrijwillige modulatie van 20%. Europarlementslid van de VVD, Jan Mulder, is een felle tegenstander van vrijwillige modulatie. Als alle lidstaten verschillende percentages gaan gebruiken voor modulatie zal dat een versturende werking op de concurrentieverhoudingen hebben volgens Jan Mulder. Momenteel passen alleen Engeland en Portugal de vrijwillige modulatie toe. De politiek is verdeeld over de modulatie. De politieke partijen CDA, VVD, PVV en SGP zien toeslagen als boerengeld, dat niet voor plattelandsprojecten gebruikt mag worden. Of zoals Joop Atsma mooi verwoorde: "Geen boerengeld

naar lantaarnpalen." De PvdA, SP en PvdD zijn wel voorstanders voor vrijwillige modulatie of verhoging van verplichte modulatie. De Europese Raad wil graag dat de komende zes jaar bovenop de verplichte 5% modulatie nog eens maximaal 20% vrijwillig mag worden afgeroomd. Een vrijwillige modulatie zou voor de Europese boeren inhouden dat zij circa 6 miljard euro per jaar aan subsidies mislopen. De regeringen van de EU-landen mogen het geld uitgeven aan natuur, fietspaden of andere plattelandszaken. Het parlement kan de zogeheten vrijwillige modulatie niet verwerpen maar wel langdurig vertragen. De huidige minister van LNV, Gerda Verburg (CDA), heeft zich vanaf het begin van haar ambtsperiode sterk gemaakt voor geen vrijwillige modulatie. Zowel op nationaal als Europees niveau zal zij zich inzetten tegen de vrijwillige modulatie van 20%. Kabinet collega, Frans Timmermans (PvdA), deelt niet de mening van de minister. Hij wil dat het EU-landbouwbudget gebruikt gaat worden om klimaat- en milieuprojecten te financieren. Staatssecretaris Frans Timmermans is van mening dat als lidstaten de eigen boeren willen steunen dat uit de nationale schatkist moet komen.

2. Health Check

Na implementatie van MTR wordt in 2008 het beleid geëvalueerd via de *Health Check*. Veelvuldig heeft Eurocommissaris Mariann Fischer Boel uitgelegd dat de *Health Check* een tussentijdse controle is; een zogenaamde 'gezondheidscontrole van het landbouwbeleid'. De uitkomsten kunnen eventueel wel gebruikt worden om de MTR bij te sturen. Maar de *Health Check* is geen ander woord voor nieuwe hervormingen. Mariann Fischer Boel zal voor het eind van 2007, mogelijk eind november/begin december, haar voorstellen voor het aanpassen van het landbouwbeleid presenteren. Vanaf januari 2009 hoopt de Europese Commissie dat de uitkomsten van de *Health Check* ingevoerd kunnen worden. Deze gezondheidscontrole is niet zomaar een evaluatie het kan zeker niet los worden gezien van het GLB na 2013. Tot aan dat jaartal kan het MTR bijgestuurd worden, de periode daarna is nog onduidelijk. De *Health Check* zal een idee geven van de richting van het GLB na 2013.

Tot aan het eind van het jaar 2007 blijft het spannend met wat voor een voorstel Eurocommissaris Mariann Fischer Boel naar buiten komt. In de vele presentaties en publicaties die het afgelopen jaar zijn verschenen zijn de nodige onderwerpen gelanceerd die behandeld zullen worden in de *Health Check*. De verwachting is dat Fischer Boel niet met verrassende nieuwe onderwerpen naar buiten zal komen. Onderstaande onderwerpen zullen mogelijk in de *Health Check* besproken worden:

Volledige ont koppeling

Niet alle landbouwproducten zijn ontkoppeld. Zo zijn er een aantal uitzondering die voor de hele Europese Unie gelden en er zijn uitzonderingen op nationaal niveau. In Nederland is de slachtpremie voor volwassen runderen en vleeskalveren en de productie van vlaszaad niet ontkoppeld (de steun voor de productie van vlasvezel wel). Dat deze koppeling mogelijk niet oneindig zou duren liet de Minister van LNV, Cees Veerman, in een brief aan de Tweede Kamer in april 2004 weten. Hij informeerde in de brief dat volledige ont koppeling van de directe inkomenssteun voor het algemene uitgangspunt moet zijn. Bij een abrupte ont koppeling van de slachtpremies werd verwacht dat de sector in grote problemen zou kunnen raken. Daarom is voor die sector een overgangperiode bepaald tot 2010 om zich voor te bereiden op de veranderende marktsituatie. Minister Veerman was in zijn brief heel duidelijk, na de overgangperiode is het tijd om ook de slachtpremies voor volwassen runderen en kalveren te ont koppelen.

Minister Cees Veerman zag bij de implementatie van de hervormingen ook problemen bij de vlaszaadproductie bij volledige ont koppeling. Ook deze sector heeft de gelegenheid gekregen om zich voor te bereiden op de nieuwe marktsituatie. In welk jaar volledige ont koppeling bij vlaszaadproductie gestart zou moeten worden is niet afgesproken. Mogelijk zal hetzelfde jaar gebruikt worden als de slachtpremies; 2010. De productie van vlaszaad is in Nederland een kleine en vrijwel regionaal gebonden sector. Hierdoor is de kans groot dat de argumenten om niet te ont koppelen groter zijn dan wel ont koppeling.

Op Europees niveau zijn twee uitzondering gemaakt betreft volledige ontkoppeling namelijk zetmeelaardappelen en gedroogde voedergrassen. De premie voor zetmeelaardappelen is in alle Europese lidstaten gedeeltelijk ontkoppeld. Van de productie is 40% ontkoppeld dat in de bedrijfstoeslag wordt meegenomen. De overige 60% blijft gekoppeld aan de teelt en wordt dus alleen betaald als daadwerkelijk zetmeelaardappelen worden geteeld en afgeleverd. De andere uitzondering is de premie op gedroogde voedergrassen. In het verleden is over deze uitzondering veelvuldig gediscussieerd. Spanje en Frankrijk die 60% van de Europese productie in handen hebben willen geen totale ontkoppeling. De kans is vrij groot dat binnen de kaders van de *Health Check* over dit onderwerp een beslissing genomen gaat worden.

Voor Nederland zijn de mogelijke veranderingen van de premies van de zetmeelaardappelproductie zeer belangrijk. De Veenkoloniën zou nadelige gevolgen kunnen ondervinden van volledige ontkoppeling. De afgelopen tien jaar is het areaal zetmeelaardappelen in die regio al gedaald, vooral door de reductie in zetmeel quota. Door prijsdalingen zullen de telers alternatieve gewassen gaan telen, zoals consumptieaardappelen, vollegrondsgroenteteelt, boomkwekerijproducten. Hierdoor zal het areaal nog verder afnemen.

De Europese Commissie wil naar een Gemeenschappelijk Landbouwbeleid met een totale ontkoppeling. De kans is vrij groot dat de uitzonderingen die zijn gemaakt bij de start van het hervormde landbouwbeleid op zowel Europees als nationaal niveau opnieuw worden behandeld in de *Health Check* en mogelijk aangepast voor 2013.

Verplichte braak

Het graanbeleid op Europees niveau staat al een geruime tijd ter discussie. Bij het graanbeleid behoort de braakleggingsregeling, die in de *Health Check* naar alle waarschijnlijkheid opnieuw geëvalueerd zal worden. In de jaren van overproductie is braaklegging geïntroduceerd om de graanprijs in Europa op niveau te houden. Momenteel is er geen overproductie maar zelfs een tekort. Hierdoor neemt de spanning op de graanmarkt toe en de prijzen zullen flink gaan stijgen. Bij geen braaklegging is het mogelijk dat de graanproductie in Europa met 10 tot 17 miljoen ton gaat toenemen. Voor 2008 wordt de verplichte braak op nul gezet.

Modulatie

De afgelopen jaren heeft het onderwerp modulatie veelvuldig op diverse (politieke) agenda's gestaan. De Europese Raad heeft al aangegeven dat zij tot 2013 een verplichte modulatie van 20% wil toepassen. Eind vorig jaar heeft Mariann Fischer Boel een vrijwillige modulatie voorgesteld waar niet iedereen een voorstander van is, zo ook Nederland. De tweede pijler waar allerlei plattelandsontwikkelingsinitiatieven uit wordt gefinancierd is kleiner dan de eerste pijler. De initiatieven op plattelandsontwikkeling nemen toe terwijl de financiële middelen niet meegroeien. Agrarische ondernemers in Europa steunen financieel indirect de ontwikkeling op het platteland door verplichte modulatie van 5%. Omdat er al veelvuldig is aangegeven dat er een tekort op gaat/kan treden in de tweede pijler zal dit onderwerp geëvalueerd worden in de *Health Check*. Om

niet opnieuw op weerstand te stuiten bij het introduceren van vrijwillige modulatie zal mogelijk een verplichte modulatie worden voorgesteld dat jaarlijks met een bepaald percentage zal toenemen. Het einddoel van deze jaarlijkse toename kan de beoogde 20% zijn die meerdere malen is voorgesteld door de Europese Raad en Mariann Fischer Boel.

Het spanningsveld tussen boeren en burgers op het platteland zal de komende jaren meer toenemen. De samenleving krijgt steeds meer tijd om activiteiten te ondernemen. Het platteland wordt steeds meer een plaats voor vrijetijdsbesteding; op de vrije dagen wil men genieten van natuur en landschap. Om deze doelgroep te dienen zal er meer geïnvesteerd worden aan recreatie, diversiteit, natuur en landschap. Deze investeringen zullen mogelijk ten koste gaan van de totale toeslagen voor de Europese boeren. Om te voorkomen dat meer geld uit de eerste pijler naar de tweede pijler wordt overgeheveld moet het duidelijk zijn in welke onderdelen van het plattelandsbeleid Nederland wil investeren.

Klimaat, biobrandstoffen en watermanagement

Sinds de verschijning van het boek en film 'The inconvenient truth' van Al Gore, is de aandacht voor het klimaat flink toegenomen. Op alle nationale en internationale politieke agenda's verschijnt de problematiek rond het klimaat. De opwarming van de aarde zal mogelijk leiden tot een verschuiving van landbouwgebieden. Het zuiden van Europa wordt droger, de verwachting is dat grote arealen verwoestijnen. De omstandigheden voor land- en tuinbouw zullen gunstiger worden in Noord-Europa de komende jaren. Noord-Europa zal een belangrijke voedselproducent worden.

Op alle niveaus; bedrijfs, regionaal, landelijk, nationaal en internationaal zal de komende jaren meer initiatieven ontplooid worden om de klimaatsveranderingen te veranderen. In onderzoeken is aangetoond dat de melkveehouderij een grote bijdrage levert aan de opwarming van de aarde. Door allerlei bedrijfsmaatregelen kan het aandeel gereduceerd worden. In de tuinbouwsector zal verder gezocht worden naar een bezuiniging in het energie ge- en verbruik. Om deze initiatieven te financieren zijn financiële bronnen nodig. Een groot deel van de Europese samenleving maakt zich grote zorgen over de klimaatsverandering en vindt het belangrijk dat het probleem van het veranderende klimaat goed onderzocht wordt en in kaart wordt gebracht. Vervolgens moeten deze resultaten in klimaatsprojecten worden omgezet.

Fossiele brandstoffen is een ander onderwerp dat hoog op de nationale en internationale politieke agenda's staat, om verschillende redenen; klimaatvervuiler (CO₂) wordt groter, de prijs van de ruwe olie is zeer hoog, de voorraad is niet oneindig, en men wil minder afhankelijk zijn van olielanden. Het streven is dat biobrandstoffen in 2020 een marktaandeel hebben van 10%. Voor de productie van biobrandstoffen wordt de landbouw een belangrijke speler. Voor de vervaardiging van biobrandstoffen worden landbouwgewassen gebruikt zoals koolzaad, zonnebloem, granen en sorghum. Door toename in het gebruik van biobrandstoffen stijgen de prijzen van verschillende gewassen exceptioneel. De spanning tussen food en fuel neemt toe. De vraag naar andere productiewijzen de zogeheten tweede generatie biobrandstoffen neemt toe, waarvoor onderzoek nodig is.

Een ander veel besproken onderwerp is het management van water. Gerelateerd aan de verandering van het klimaat zullen delen van de wereld droger worden. De behoefte aan zoet water neemt toe terwijl de voorraad gestaag afneemt. Van het totale zoetwatergebruik wordt 70% door de landbouw gebruikt. Voor de productie van 1 kilo tarwe is 900 tot 1500 liter water nodig, terwijl voor 1 kilo rundvlees het tienvoudige aan water nodig is. Op het Vierde Wereld Water Forum dat in 2006 in Mexico is gehouden werd duidelijk gemaakt dat het gebruik van zoetwater elke 20 jaar verdubbelt. De boodschap is duidelijk; het water wordt schaars en daar moet nu iets aan gedaan worden. Zonder water is geen enkel leven mogelijk; het is de bron van ons bestaan.

Bovenstaande punten zijn belangrijke onderwerpen in de 21^e eeuw waar de komende jaren in geïnvesteerd zal worden. Om de vele onderzoeken en initiatieven te financieren zullen er middelen op nationaal en Europees niveau beschikbaar gesteld moeten worden. Eurocommissaris Fischer Boel zal in de *Health Check* met voorstellen komen op welke wijze bovengenoemde onderwerpen onderzocht etc. zullen worden. Zij zal dan ook mogelijk een voorstel doen hoe de initiatieven gefinancierd zullen worden. Of deze financiële middelen uit een pijler komen of uit beide is nog een verrassing.

Melkquota

Ook al biedt een aantal lidstaten (o.a. Frankrijk en Italië) grote weerstand tegen het beëindigen van melkquota, deze regeling zal na 2015 niet meer bestaan. In een Europese verordening is vastgelegd dat het systeem van melkquota op 31 maart 2015 zal beëindigen. De tegenstanders zijn bang dat melkveehouders overgeleverd worden aan multinationals, dat de boeren niet meer beschermd worden tegen lage melkprijzen. Andere tegenstanders vinden niet dat melk in een liberale markt past. In 2003 is de beslissing genomen dat op 31 maart 2015 de melkquota zal stoppen, waardoor discussie wel of niet beëindigen een gepasseerd station is.

In de *Health Check* zal meer duidelijkheid gegeven worden betreft de maatregelen die genomen gaan worden om de melkquota een "zachte landing" te geven. De melkveehouders moeten volgens Mariann Fischer Boel de tijd krijgen hun duur aangekochte quotum enigszins terug te verdienen. Daarom moeten zij stapsgewijs meer kunnen produceren.

Momenteel stijgen de zuivelprijzen en is de vraag groter dan het aanbod, een quotumtoename zou daardoor een logische keuze zijn. Om aan de vraag te kunnen voldoen vindt Mariann Fischer Boel een verlaging van superheffing geen optie, dat zou een beloning zijn voor de boeren die te veel produceren. Een verruiming van de quota's geeft de melkveehouders de kans om in te spelen op de huidige situatie en te groeien. Door een toename in melkconsumptie in landen zoals China verwacht de sector dat de vraag naar melk en zuivelproducten blijft stijgen.

De consumenten begrijpen dat de prijzen in de winkel stijgen omdat de vraag groter is dan het aanbod. Alleen dat er nu niet meer geproduceerd mag worden is voor de consument niet logisch. Minister Gerda Verburg heeft in september aan Eurocommissaris Mariann Fischer Boel voorgesteld om in 2008 het melkquotum met 2 tot 3 procent te verruimen. Het besluit hierover zal worden genomen na een internationale conferentie begin januari 2008. Een mogelijk probleem om het

melkquotum niet te verruimen is dat in 2003 is afgesproken dat quotumverhoging in 2007 en 2008 niet mogelijk zou zijn.

Bedrijfstoeslagen

De Europese belastingbetalers vinden het veelal onacceptabel dat de Europese landbouw "gesponsord" wordt met vele miljoenen Europees belastinggeld. De Europese Commissie heeft geluisterd naar de argumenten en protesten en het landbouwbudget is de afgelopen jaren drastisch verlaagd. De groep tegenstanders van het GLB is blij dat er minder Europees geld naar de landbouw gaat alleen vraagt men nog steeds naar meer maatregelen om de financiële middelen verder te verlagen. Er wordt gevraagd naar een eerlijke verdeling van het totale budget. De Europese Commissie zal hier gehoor aan geven in de *Health Check*. Een berekening zal worden voorgesteld waarin de grotere bedrijven relatief minder bedrijfstoeslag in de toekomst gaan ontvangen dan kleinere bedrijven.

Interventieprijzen en Exportrestituties

Interventieprijzen

Het oorspronkelijke doel van het GLB in de vorige eeuw was productieverhoging. Om dit doel te realiseren hebben de lidstaten voor hen eigen agrarische ondernemers een interne markt ontwikkeld. Door het ontwikkelen van een markt- en prijsbeleid voor melk, boter, rundvlees, granen en suiker is deze interne markt ontstaan, ook wel marktordeningen genoemd. Het basisprincipe van deze marktordeningen is dat voor bepaalde producten een minimumprijs wordt afgesproken: de interventieprijs. In het geval dat de marktprijs beneden de interventieprijs zakt, wordt er actie ondernomen door de overheid om verdere prijsdaling te voorkomen. Over het algemeen koopt de Europese Commissie producten die tijdelijk worden opgeslagen. Op een later tijdstip, als de prijzen zich herstellen worden de (interventie)voorraden verkocht.

Momenteel zijn de interventieniveaus in de EU hoog. In de EU wordt hard nagedacht om het systeem van interventieprijzen te veranderen in een ander, meer acceptabel systeem.

Exportrestituties

Met de ontkoppeling van de productie streeft het GLB naar een situatie waarin de Europese agrarische ondernemers meer concurrerend en marktgericht produceren. Met het nieuwe systeem kan de productie beter op de vraag worden afgestemd. Bij produceren voor een meer geliberaliseerde markt hoort volgens de Europese Commissie geen exportrestituties.

Exportrestituties zijn bedoeld om het verschil tussen de hoge interne prijs en de wereldmarktprijs te compenseren. In de jaren dat de productie hoger was dan de consumptie werden de overschotten met hoge vergoedingen; de exportrestituties, naar derde wereldlanden geëxporteerd. Exportrestituties zijn handelsverstorende maatregelen. In de WTO Doha Ronde heeft de EU aangegeven dat zij bereid zijn om alle exportrestituties sterk te reduceren en zelfs af te schaffen. Met als voorwaarde dat de andere handelspartners gelijke concessies doet. De afgelopen jaren is het EU budget voor de exportsteun al sterk verminderd.

Eurocommissaris Mariann Fisher Boel heeft duidelijk aangegeven dat de exportrestituties afgeschaft worden los van het feit of er wel een akkoord in WTO-verband wordt behaald of niet. Het enige verschil is dat zonder akkoord op WTO-niveau meer flexibiliteit is in de periode en tijdsfad van de afschaffing van de exportrestituties.

Vereenvoudiging van Cross Compliance (randvoorwaarden GLB)

Elke agrarische ondernemer kan een bedrijfstoelag ontvangen mits hij/zij voldoet aan 18 randvoorwaarden (Cross Compliance). Deze randvoorwaarden omhelzen eisen op het gebied van gezondheid (mens, dier en plant) milieu en dierenwelzijn. Veel van de eisen zijn te vergaand. Verder zijn de agrarische ondernemers veel tijd kwijt aan de bijkomende administratie. Het eisenpakket is niet in alle lidstaten gelijk, het streven is dat dit na de *Health Check* wordt aangepast.

Sinds de invoering van Cross Compliance heeft de agrarische wereld vele malen haar beklag gedaan. De verwachting is dat Euro commissaris Mariann Fischer Boel in de *Health Check* een aanpassing zal presenteren van de Cross Compliance. Zo zal zij pleiten voor een standaardcontrole in alle Europese lidstaten. Een ander punt wat mogelijk onder de aandacht gebracht gaat worden is de agrarische ondernemers vooraf te informeren voor controle bezoeken, met een aantal uitzonderingen op het gebied bijvoorbeeld dierenwelzijn. Hopelijk heeft zij ook een positieve administratieve verandering waardoor er minder kostbare tijd verloren gaat in de administratie.

Historisch model of flat-rate model

In 2004 heeft Nederland het historisch model gekozen als systeem voor de subsidieverdeling. Deze keuze is wel met enige terughoudendheid van de toenmalige Minister van LNV, Cees Veerman gemaakt. Zijn overweging was dat het voor de start en een korte periode het historisch model een logische keuze is, alleen voor de lange termijn is het systeem nauwelijks nog te verdedigen. In principe is de keuze voor het historisch model geldig tot 2013. Desalniettemin heeft Nederland de mogelijkheid om bijvoorbeeld na de *Health Check* voor een ander verdeelsysteem te kiezen.

Na de gemaakte keuze en implementatie zijn diverse studies uitgevoerd. Het onderzoek en rapport van Alterra (Hermans) waar onderzocht is waar de meeste EU-subsidie terecht komt bij de verschillende verdeelsystemen, heeft tot flinke discussie in de sector geleid. Twee andere studies werden uitgevoerd door Kees de Bont (LEI). In zijn studie heeft hij de betekenis van subsidies voor het voortbestaan van landbouwbedrijven onderzocht. Pim Bruins (LNV-directie Kennis) heeft onderzocht hoe diverse Europese landen omgaan met bedrijfstoelagen.

De Veenkoloniën, Friesland, Overijssel, Noord-Brabant en de Gelderse vallei zijn gebieden waar zuivel, suikerbieten, zetmeelaardappelen en kalveren belangrijke productgroepen zijn, in het historisch model zijn deze gebieden de grootste ontvangers. Bij het systeem van de flat-rate gaan Noord- en Zuid-Holland en Flevoland erop vooruit. Kees de Bont heeft in zijn studie aangetoond dat veranderingen in het toelagbeleid gevolgen heeft voor de structuur van de landbouw en de continuïteit van landbouwbedrijven. De toepassing van flat-rate in de weidegebieden in het westen, noorden en het oosten van ons land zullen nadelig uitpakken. Landbouwbedrijven met de hoogste

toeslag zoals de vleeskalverbedrijven en melkveebedrijven gaan bij een flat-rate systeem -in het algemeen- er op achteruit. De Veenkoloniën, waar veel zetmeelaardappelproducenten zitten, zijn bij een flat-rate systeem niet echt gebaat.

De overstap van het historisch model naar een flat-rate systeem heeft financiële gevolgen voor een grote groep bedrijven. Een abrupte verandering in verdeelsysteem kan grote problemen veroorzaken in de sector. Het is wenselijk om een eventuele overstap geleidelijk te laten verlopen.

De Europese Commissie is een voorstander voor een flat-rate systeem omdat een historisch model na enige jaren niet meer te verantwoorden is bij Europese samenleving. In de het systeem van flat-rate kunnen verschillende varianten ingebouwd worden: een of meer regio's en/of onderscheid maken tussen bouw- of grasland. Bij het besluit in 2004 is al aangegeven dat rond 2010 opnieuw grondig onderzocht moet worden of er toen een goed besluit is genomen of alsnog gekozen moet worden voor een flat-rate systeem.

Toekomst GLB na 2013

De komende *Health Check* zijn geen hervormingen van het GLB, de echte hervormingen zullen pas na 2013 aan bod komen. Desalniettemin zal het NAJK zich moeten voorbereiden op de veranderingen die na 2013 geïmplementeerd gaan worden. De jonge agrarische ondernemer moet zich vanaf vandaag voorbereiden op de toekomst met een drastisch gewijzigd Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

Tijdspad Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

1958	Ontstaan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.
1984	Invoer melkquotum.
1992	Mac Sharry beheersmaatregel.
2000	Agenda 2000.
2003	Mid Term Review (MTR).
2005-2006	implementatie Mid Term Review (MTR), ontkoppeling productiesteun, introductie bedrijfstoelagen en toeslagrechten.
2005	Suikerhervorming.
2008	Health Check.
2009	Eventuele bijsturing MTR, geen hervormingen.
2008-2009	Evaluatie van het landbouwbeleid (begrotingsreview). Bij deze evaluatie staat ook de totale EU landbouwuitgaven in EU verband op de discussieagenda. Over een aantal jaren zullen politieke kwesties als cofinanciering en financiering van het platteland ook gaan meespelen.
2007-2013	Agrarische ondernemers moeten zich voorbereiden om te kunnen produceren op de wereldmarkt.
2013	De huidige meerjarenbegroting van de Europese Unie loopt af.
2013	De agrarische ondernemers moeten dan in staat zijn om te produceren en concurreren op de wereldmarkt.

Stellingen

1. NAJK is voor afschaffing van braaklegging aangezien deze berust op basis van historische gegevens.
2. NAJK is voor afschaffing van braaklegging.
3. NAJK wil minimaal een 3% verruiming van het melkquotum vanaf 2008.
4. NAJK is tegen vrijwillige modulatie per lidstaat, want dit veroorzaakt grote verschillen tussen boeren in de verschillende Europese lidstaten.
5. NAJK is tegen verregaande afroaming van de eerste pijler t.b.v. plattelandsontwikkeling omdat dit leidt tot minder agrarische ontwikkeling op het platteland.
6. Het GLB na 2013 moet budget behouden voor het vergoeden van diensten die de agrarische sector levert aan de samenleving, waarvoor geen vergoeding uit de markt komt.
7. Op termijn is historische referentie niet te rechtvaardigen als basis voor toeslagrechten.
8. NAJK pleit voor een hybride model met een lange termijn.
9. NAJK pleit voor een hybride model met een lange termijn waarin overschakeling naar flat-rate model wordt uitgevoerd.
10. Historische referentie is niet te rechtvaardigen als basis voor toeslagrechten daarom pleit NAJK voor een snelle invoering van een flat-rate model.
11. NAJK is tegen het instellen van plafonds van bedrijfstoelagen van grote bedrijven.

De stellingen worden in de NAJK-bestuur vergadering van november 2007 besproken om vervolgens wel of niet als standpunt aangenomen te worden.

Geraadpleegde bronnen

Berman, Thijs, Januari 2007 (draft versie). *"Autonoom en duurzaam -ingrijpende hervorming van het EU-landbouwbeleid, in het belang van boeren en andere burgers-*", Brussel.

Bruins, Pim, Esch van Jan, Jansen Jacqueline, Mooren Monique, Vliet van Jan, Winden Willem, januari 2006. *"Pad naar flat rate, een begaanbare weg? -Een verkenning naar de alternatieven van de grondslagen voor toedeling van inkomenstoelagen in de landbouw"*, Den Haag, LNV, Directie Kennis.

European Council of Young Farmers (CEJA), November 2007.

"Special report; cap health check -The main concepts for November 21st communication", Brussel, Ref: CEJA-N-108-2007-EN.

Dams, K, april 2007. *"Toekomst van het Europees Landbouwbeleid"*, Brussel, Groene Kring.

Fischer Boel, M, 26 February 2007. *"Farming for the Future"*, Birmingham, NFU annual conference, speech nr. 07/100.

Fischer Boel, M, 29 March 2007. *"Making life easier for farmers: Simplifying the Cross Compliance Rules"*, Brussels, speech nr. 07/207.

Fischer Boel, M, 17 April 2007. *"Giving a voice to the future of farming in the EU"*, Brussels, European Young Farmers' Day, speech nr. 07/225.

Fischer Boel, M, 26 June 2007. *"Designing the Dairy Market of the Future"*, Brussels, Panel discussion on "Designing the Dairy Market of the Future", speech nr. 07/427.

Fischer Boel, M, 28 June 2007. *"The CAP: walking confidently into the future"*, Nicosia, Cyprus, speech nr. 07/440.

Fischer Boel, M, 29 June 2007. *"Towards a strong CAP for the future"*, Nicosia, Cyprus, speech nr. 07/449.

Hermans, T., Naeff, H., Terluin, I, 2006. *"Ruimtelijke neerslag van GLB-betalingen in Nederland"*, Wageningen, Alterra, rapportnr. 1346

Ing Bank, 2007. *"Brancherapport Melkveehouderij"*.

Ministerie van LNV, 2007. *"Randvoorwaarden GLB en uw bedrijf -Praktische informatie over de randvoorwaarden van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid"*, Den Haag.

Raad Landelijk Gebied, 2007. *"Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid: Bedrijftoeslagen - Briefadvies over het system van bedrijfstoeslagen-*", Amersfoort.

Schelhaas, H, 2007. *"Nieuwe Mansholt moet snel aan het werk -meer groen en minder markt in de landbouw-*", In Spil, 237-238.

Trojan Carlo, 2007. *"The Cap and WTO-DOHA development agenda"*, Congres: "Mind the Cap", Wageningen, 1 februari 2007.

Veerman, C, december 2006. *"Landbouw verbindend voor Europa"*, Den Haag.

Veerman, C, februari 2007. *"Mind the Cap"*. Wageningen, congres: "Mind the Cap", februari 2007.

Wegter, N, februari 2007. *"Ways to future European common agricultural policy"*. Wageningen Congres: "Mind the Cap" , Wageningen, 1 februari 2007.

Artikelen

"Veerman: deel landbouwsubsidies mag weg na 2013", 26 september 2006, www.europa.nu.

"Nederlandse strijd om Brusselse euro's", 7 november 2006, Boerderij 92 no.6.

"Europarlement tegen miljardenkorting op landbouw", 9 november 2006, www.europa.nu.

"Herverdeling EU-subsidies biedt meer mogelijkheden voor plattelandsbeleid", november 2006, Kennis on line, Jaargang 3.

"Verzet tegen extra afroming", 17 maart 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 11.

"EU moet geld vrij maken voor klimaat", 20 maart 2007, Boerderij, 92, no 25.

"Hogere roming afgewend", 25 maart 2007, Boerderij 92, no 25.

"Verburg wil eenmalige quotumverruiming", 10 september 2007, www.agd.nl.

"Fischer Boel wacht te lang", 10 september 2007, www.agd.nl.

Sites

www.europa.nu

www.agripress.be

www.lnv.nl

www.ceja.org

Bijlage

Doelen van de randvoorwaarden

BEHEERSEISEN	DOEL
Vogel- en habitatrichtlijn	Het beschermen van inheemse dier- en plantensoorten, met name in de daarvoor aangewezen Vogelrichtlijn- of habitatrichtlijngebieden
Bescherming grondwater	Zo'n 70% van ons drinkwater wordt gewonnen uit grondwater. Het is dus van belang om verontreiniging van het grondwater te voorkomen. Er worden daarom eisen gesteld aan het direct en indirect lozen van gevaarlijke stoffen op of in de bodem
Zuiveringslib	Het bevorderen van juist gebruik van zuiveringslib in de landbouw om te voorkomen de nadelige gevolgen voor bodem, plant, mens en dier
Nitraatrichtlijn	Het voorkomen van de verontreiniging van grond- en oppervlaktewater door te veel nitraat. Met deze beheerseis wordt alle drinkwaterbronnen en het zoetwater in het algemeen beschermd. Het Nederlandse mestbeleid is gebaseerd op de nitraatrichtlijn
Identificatie en registratie	Het mogelijk maken van een snelle tracering van dieren. Dit is nodig bij het uitbreken en bestrijden van dierziektes en bij het traceren van dieren die een risico vormen voor de volksgezondheid
Gewasbescherming	Het stimuleren van een verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
Hygienepakket	De bescherming van de volksgezondheid door een veilig en transparant systeem voor de productie van levensmiddelen en diervoeders. Elk bedrijf moet ondermeer aan de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) informatie kunnen geven over de herkomst en levering van de producten. Met deze informatie kan er tijdig ingegrepen worden in het geval er iets misgaat in de voedselketen
Diergeneesmiddelen en hormonen	Het stimuleren van juist gebruik van diergeneesmiddelen of andere stoffen om op die manier risico's voor het welbevinden van landbouwhuisdieren te vermijden en schade aan de volksgezondheid te voorkomen
MKZ, varkenspest, bluetongue en BSE	Te voorkomen of beperken van een uitbraak van een besmettelijke dierziekte en BSE
Dierenwelzijn	Een goede verzorging, voeding en huisvesting van dieren die voor landbouwdoeleinden worden gehouden
Bodemerosie	Maatregelen nemen om de schade van erosie te beperken en/of te voorkomen
Organisch stofgehalte in de bodem en stand houden	Organisch stof in de bodem heeft een groot aantal positieve eigenschappen. Het heeft positief effect op; wortelbaarheid, luchtgehalte, vochthoudend vermogen, binding bodemdeeltjes, stimuleert bodemleven. Het is belangrijk dat het OS in de bodem op peil wordt gehouden en eventueel verhoogd